

Jacint Borja

LA DANSA MÉS BELLA:

PORTANTVEU DEL FOMENT DE LA SARDANA

ADHERIT A LA LLIGA SARDANISTA

Sumari

<i>I el monument?</i>	<i>Jordi Cimatt</i>
<i>El niu de la dansa</i>	<i>Ernest Albert i Galter</i>
<i>La sardana i els jueus</i>	<i>Joan Amades</i>
<i>La Serra</i>	<i>Joan Alcover</i>
<i>Vida i obra de Pep Ventura.</i>	<i>V.</i>
<i>Tonades populars en la sardana</i>	<i>Eduard Toldrà</i>
<i>Noticiari</i>	<i>***</i>

Figueres

ANTIGA CASA

Fills de Josep Massot

Fundada l'any 1850

ÉS LA PREFERIDA DE LES
SENYORES ELEGANTS

PER LA SEVA ORIGINALITAT.

PEL SEU BON GUST.

PELS SEUS IMMILLORABLES GÉNERES

PELS PREUS VERTABLEMENT REDUITS

PLAÇA REPÚBLICA, 25 i 26

FIGUERES

EN
EL
RAM
DE LA
ELEGANCIA
MASCULINA
DIR

PUIG-PARIS

ES
DIR-HO
TOT

la casa varela serveix bé i és econòmica

la rellotgeria

varela

ha d'esser la vostra casa

recordeu l'adreça:

perelada, 5

figueres

Vol prendre un bon cafè?

-- On?

== Gran Cafè

EXCELSIOR

RAMBLA

La Dansa Més Bella...

PORTANTVEU DEL FOMENT DE LA SARDANA DE FIGUERES

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: SOCIETAT CORAL «ERATO»

El monument?

EL Foment de la Sardana de Figueres ha commemorat el 115e aniversari del naixement d'En Pep Ventura d'una faisó humil – massa humil potser – més humil encara que els altres anys anteriors en què la nostra entitat ha tingut a bé commemorar la data del dia que nasqué el malaurat compositor.

Unes flors blanques i suaument rosades d'ametller, acompanyades d'uns quants clavells sagnants i escampats, isoladament, per les mans traçudes i àgils de la florista, han forjat una corona – senzilla i bellíssima corona – que ha estat penjada davant la tomba d'En «Pep de la Tenora», una tomba humil, també, on reposen les seves despulles. Uns companys del C. D. del Foment feren acte de presència en el moment d'ésser-hi dipositada la corona. Moments de silenci un xic melangiosos, sobtadament trencats per una conversa que gira entorn del tan esperat monument que haurà de perpetuar la memòria del plorat mestre.

I bé, sí, cal parlar-ne d'això – diem nosaltres.

¿Quan serà que es portarà a cap l'erecció del monument del qual hem parlat tant i ben poca cosa s'ha fet?

Hom deia, fa tres anys, que ja hi havia un comitè executiu que tindria compte d'endagar els treballs per a la realització i veiem que, per ara, no s'ha fet res.

Creiem que ja és prou hora de prendre una decisió. Cal honorar la memòria d'En Pep Ventura i de la seva obra ben aviat, com més aviat millor, puix no hem de permetre que en aquesta ciutat, capital de l'Empordà, anomenat que fou «el bressol de Catalunya» i, amb més raó encara, «la terra de la Sardana», no remembrem, com cal, a un home que amb la seva música caracteritzà, encara més, la nostra plana i el nostre poble.

Si no podem dedicar-li un sumptuós monument, què hi fa?

Pot alçar-se un monument que sense la fastuositat de molts, ni de complicacions geomètriques més o menys estrofolàries compleixi a bastament, amb llur finalitat:

Recordar, dignament, a En Pep i a la seva obra.

No deixem passar els anys, un darrera l'altre, endebades.

Abans de continuar passivament com fins ara, esperem que es desvetllaran ràpidament les voluntats que han permanescut ensunyades, per tal que sigui un fet el que tots els amants de la sardana desitgem per creure-ho veritablement un deure.

JORDI CIMALT.

El niu de la dansa

Un niu és una llar, un refugi, un alberg. No és però, un hostel de passavolant. En el niu hi ha el berrissol i la tebior de la intimitat. Pairal i mairal alhora, el niu ens recorda el lloc de naixença. Els ocells tenen niu. Els infants tenen bressol. La dansa també té un niu com els ocells i un bressol com els infants: la terra. La terra cova i il·lumina la dansa. Li atorga la mateixa amor, la mateixa tendresa i la mateixa dolça blanícia que les mares dediquen als nadons. La terra, doncs, opera amb una doble i delicada funció: és el niu i la mare de la dansa.

* * *

L'Empordà és el niu i la mare de la nostra dansa. Enlloc més – ni dins els coufins de la terra catalana – s'hi arrapa amb tant viva i eloqüent convivència. L'Empordà, terra de vents forts i de planúries fecundes, és la terra natural de la sardana. Si l'Amor i la Llibertat són virtuts del patrimoni empordanès, no costa gaire de desxifrar d'on provenen les valors essencials de la dansa. La mare i la filla són carn i ungla; s'assemblen com una gota d'aigua amb una altra gota d'aigua.

* * *

Dansa de vents. Dansa d'emocions rurals, amb fragància de passions primitives, dansa al ras, a sol i serena, a ple aire. Dansa de la plaça, de l'era, de l'erm, del rostoll, de la prada. L'hem criat àgil i fina, franca i honesta, a imatge i semblança nostra.

* * *

Quin ambient, quins elements necessita la sardana per produir-se amb la més bella naturalitat del món? Simplement, vivint a l'Empordà. La sardana és una explosió de joia i d'engrescament sempre que el paisatge s'adigui i s'avingui amb la seva ànima.

* * *

La regàlia de la plaça empordanesa és un solc profund de catalanitat. És una rosa

esbardellada de foc. Una plaça fistonejada d'alzines, magraners bords, figueres i lledoners. Les sardanes hi campegen amb una llibertat selvatgina i mascle. Vibren sorollosament, no tenen aturador, i us apar de lluny i amb certa il·lusió cançons ingents de fades i de centaures.

* * *

La dansa s'hi troba bé er aquest bocí de plaça empordanesa, maridant-se amb la jovenalla camperola. Uns ulls la vigilen i contemplen amb una dissimulada felicitat. Són els badius d'unes masies arrapades en els relleixos de la costa, entumides de vellúria, desgalzades pels vent-pluigs, enflocades d'eures. Són els ulls efusius i vellutats, aureolats de somni i de desig, els ulls blaus o els ulls bruns d'una nina inquieta i ondulant repenjada a l'ampit d'un ample finestral florit de panotxes.

* * *

Dia de festa major. Sardanes a la plaça rural. Romeria d'ànimes catalanes. Captard. Roselles descloses i roentes com amples ferides roges en els camins de la rodalia. Estels fosforescents en la corba infinita del Cel. I la imatge del camperol fornit i de l'estel lluminós ens recorda la força i la fi de l'Ideal català.

ERNEST ALBERT I GALTER.

La sardana i els jueus

Es conta de la Sardana una llegenda d'aire bastant graciós i d'origen novell, ja que es refereix al temps que el ballar la Sardana ja constituïa un problema i ja entrava el càlcul numèric en el seu desenrotllament.

Era una vegada una colla de jueus que van decidir de venir a establir-se a Catalunya. Com a bons jueus feien el viatge a peu i en grossa caravana. Van entrar a casa nostra per l'indret de l'Empordà i en un dia festiu. En arribar a una de les primeres poblacions, es van trobar que hi havia sardanes a la plaça. Els alegres aires de la cobla els van atreure cap aquell lloc. Van restar admirats davant d'un ball per ells desconegut. A mig ballar un dels jueus va comprendre que els ballaires calculaven els compassos i en acabar-se la dansa va preguntar a un dels balladors:

- Què deieu, tot ballant? Què comptaveu?

- En efecte, comptava, perquè en aquest ball si no es compten els compassos no es pot ballar bé.

El jueu va restar meravellosament sorprès i dirigint-se als seus companys, va dir-los:

- Minyons, ja ens en podem tornar. En aquesta terra no hi arrelariem, perquè fins ballant compten i calculen els passos que fan, cosa que mai no hem fet nosaltres, que tenim fama de grans calculadors i estalviadors. Tornem-nos-en, perquè són més jueus que nosaltres.

(Del llibre «LA SARDANA» de Joan Amades.)

La Serra

«Copeo, copeo, copeo traidô:
roseta encarnada,
si t'he agraviada
jo et deman perdó...»

Qui me duu l'estrofa, plena de perfums,
abella brunzenta de la soledat?...
Quan de ma finestra, a encesa de llums,
estenc la mirada per damunt ciutat,
i l'ànima mia s'enfonsa, llunyana,
dins la serra immensa
que l'illa travessa, que l'illa defensa
de la framuntana,
llavors de la serra surt una cançó,
surt una harmonia que es torna visió:
«Jo venc a parlar-te d'una vida d'or,
de la vida lliure que enyora ton cor;
som la camperola que presents te du,
jo venc de la serra, mes no som per tu».

Oh flor de muntanya, fina morenô.
oh la pageseta que és una pintura
i té la cintura
com un gerricó!

L'aviram la volta amb gran volateig,
quan de matinada crida son estol;
amb capell de pauma se guarda del sol,
quan rega els bellveures vora el safareig.
Per servir als pobres fumants escudelles,
confitar codonyes, adobar gonelles
o guarir les nafres, no hi ha millors dits;
canta codolades

i sap cantarelles
d'alicorns i fades
i poals florits.

Al fons de la cambra porta a la padrina
el vas ple d'escuma de la llet que muny,
encara és fadrina,
mes serà madona d'un terme de lluny.
La nit del dissabte, se posa a escoltar
i el cor d'alegria li bat en secret,
quan dins la salvatge negror de l'estret
on la coma acaba, sent un eguinar
que ella coneix bé.

Es l'euga ensellada del pubill qui ve.
Arriba a la clastra, bota de la sella;
escomet els amos, escomet la filla,
s'asseu devora ella;
i encara no brilla
l'estel del matí,
reprèn la fornada pel mateix camí.

I llavors la fosca de la nit, que minva,
i tots els paratges, ecos i llumets,
els torrents qui bramen al peu de la fimba,
el matí que esclata en mil saluets,
els galls que desperta, les penyes que

[daura,
els bous que pasturen, el parell quellaura,
les viles disperses en la vall sublim,
el boc que corona la roca del cim,
el gorg que no es mou
dins la penya brava,
com gota de rou
dins una flor blava,
les dones que renten i la que entrecava,

olivars, pollancre, vinyes, sementers,
molins i masies i castells roquers,
el jove qui passa plena de dolçor
de la festejada l'ànima xalesta,
tot és una festa.
que canta d'amor.

h'esquerpa cadena de puigs gegantins!
la visió pura que ve d'allà endins,
flor de rustiquesa
que em duu l'enyorança de la juvenesa!
per amoixar-li la cua penjanta
s'inclin a la jove, ella se deeanta...

«Copeo, copeo, copeo traidô,
roseta encarnada
si t'he agraviada
jo et deman perdó».

ella se decanta i desapareix;
mentres s'allunya i se converteix
en un llum solitari el que era visió,
en un llum solitari dins la majestat
de la serralada,
la silenciosa i tota nimbada
de serenitat...
encara ressona
la veu argentina
d'aquella fadrina
que serà madona:

«Jo som la pagesa que presents te du;
jo venc de la serra, mes no som per tu».

h'esquerpa cadena de puigs gegantins!
nebrons balsàmics, estepes i pins;

sitges que negregen sota l'alzinar;
soleiada ardenta que besa el pinar;
ombra esmaragdina del fullatge espès;
càntics de revetlla que arriben al mar,
de l'església oberta com un ull encès;

mules trotadores
que cascavellegen
per la carretera
del coll en avall;
falles que flamejen,
seguint la primera
de les balladores
en la nit del ball;
soledat feresta
on sembla que udola

d'obscur fratricidi la gòtiga gesta;
trilleig de campanes que el vilatge endola
endolats que resen i de dos en dos
cap al cementiri segueixen la caixa;
garrovers que freguen amb la branca [baixa
les veles de carros que van an el cos;
tonada del batre, cadència moresca;
mèl'eres que boten per dins la verdesca;
famílies que volten la font de salut,
i fruites que es fonen dins la boca fresca
plena de rialles de la joventut;
musa cançonera, vella rondallaire;

sanitosa flaire
de la pagesia;
llumeneret blau
que l'ànima atrau
de la minyonia...

sou l'exquisitesa, sou l'encantament
on l'ànima hi sent
de la pàtria mia.

JOAN ALCOVER

Vida i obra de Pep Ventura

Les nostres cobles han portat la sardana per tot arreu, fins i tot més enllà de les mars amb èxit esclatant han estat focades a l'Amèrica llatina i així mateix a la del Nord.

I arreu de Catalunya hom estima i comprèn les sardanes. La sardana ja ha entrat en la nostra consciència nacional.

I en veure l'expandiment esplendorós de la sardana no ens adonem que aquesta energia en el passat segle va revifar-se, es pot dir, per l'humil i creadora força d'En Pep Ventura i Cases.

Emboirat per les llegendes que es conten un hom es pregunta, qui és en Pep, quina és la seva obra i vida?

Doncs la vida i obra d'En Pep ara l'explicarem en 4 parts.

L'iniciació

En Pep va néixer el 2 de febrer de 1817, accidentalment a Alcalà la Real (Adalusia), fill de Benet i Antònia, ambdós empordanesos.

El seu pare, que era sergent de carabiners, es trobava de guarnició a dita població.

En Pep poc va estar-s'hi, car al cap de pocs mesos ja van ésser traslladats altra volta a Roses, on hi havia fixa la segona companyia.

Pep, amb la mort de la seva mare, esdevinguda poc temps després, va ésser portat a casa dels seus avis a Figueres. Els avis, una família d'estament humilíssim, i benèvol, no curaven de donar-li una instrucció. Pep era el minyó corre-carrers. Però aviat se li va acabar, perquè en tenir sis o set anys el feien entrar d'aprenent calceter a casa de Joan Llandric, sastre al carrer de Girona, i music cap de cobla d'ací.

Pep, enginyós com era, ja va cuitar a fer-se, ell mateix, un flaviol rudimen-

tari amb el qual tot sovint entonava melodies.

El seu amo, veien l'afició d'en Pep per la música, un dia va dir-li si voldria aprendre de solfa.

Què li va haver dit! Era el seu somni. Ell, però, no s'hauria atrevit a demanar aital cosa del seu principal. Ell, que estava sotmès a prendre de fer calces, va entreveure una nova perspectiva. Se li obrien les portes d'un seu ideal.

La cosa va anar de pressa: Al cap de sis o set mesos de solfeig ja va ésser incorporat en una cobla d'aquell temps.

I ell, amb l'ajuda del temps, va anar estudiant i progressant, i també anant mirant la noia que tenia en Llandric..... i anar fent calces.....

I en arribar a l'edat de vint anys l'home es casa amb Maria Llandric, la noia del seu amo.

Abans de casar-se, en Pep ja havia aconseguit ésser cap d'una cobla d'aleshores.

(Continuarà al número vinent amb la 2.ª part «La gran obra»)

Tonades populars en la Sardana

En veritat, no sabríem trobar un argument prou raonable per via del qual poguéssim arribar a concloure, que utilitzar una tonada popular en la composició d'una sardana, sigui una equivocació, o una cosa de mal gust, o simplement una atzagaiada.

Confessem, doncs, que aquesta modalitat té totes les nostres simpaties.

Tanmateix, agafar un tema popular com a punt de partida, extreure'n el material necessari per a bastir una sardana – no desnaturalitzant-la ans al contrari, donant-li un ropatge adient que el posi de relleu – «jugar» amb els seus elements melòdics i rítmics fins aconseguir un tot harmònic i lògic, fer, en una paraula, una glossa del tema, és una cosa per la qual voldríem de seguida si calgués anar a una votació.

El consorci d'un tema popular amb l'ingeni d'un músic pot produir – i ha produït – bells resultats.

Aquests bells resultats, però, deixen de produir-se alguna vegada. Així que el tema popular és plaçat com un episodi purament anecdòtic en el discurs de la sardana, tot l'encís se'n va per terra.

En efecte: col·locar, «enganxar» un tema popular en mig d'una música que no tingui amb ell cap relació ni parentiu és, al nostre entendre, una operació ben poc recomenable. Es, dit planerament, posar un pegat en un banc i

prestar un magre servei a la cançó escollida. Quan la cançó és tractada així, desempenya el trist paper d'una cosa manlevada per a omplir un buit.

Podríem assenyalar, encara, que dintre d'aquest criteri constructiu hom hi descobreix sorprenents variacions. Per exemple, recordem una sardana – no recordaríem ni títol ni autor, per bé que d'això no en sentim enyorança – en la qual el compositor, no satisfet d'«encastar-hi» una cançó popular, n'hi encastà dues – indubtablement per a retre un homenatge més complet al nostre cançoner. I encara més; – encara pitjor – hem sentit tonades populars col·locades dins d'una sardana però amb alteracions arbitràries – gairebé monstruoses – del ritme original de la tonada. Sembla que, al triar un tema, el músic hauria de prendre la precaució elemental de triar-lo entre aquells el ritme dels quals coincideix amb el ritme de sardana. – Si no coincideix, cal cercar-ne un altre e/identment! Però, no. Es veu que per a certs compositors això és un detall sense importància. No parlem de la descarecterització de l'harmonia. No parlem de certs «sobrecants» de fiscorn...

Decididament, per haver de fer això, per haver de fer pastitxos a l'ombra del nostre folk-lore és preferible. És més digne i honest escriure sardanes originals, per lletges que siguin.

EDUARD TOLDRÀ.

El dia 7 del mes que cursa va fer dos anys que va morir a París, el jove i ferm lluitador, Martí Vilanova, brau defensor de la llibertat de Catalunya i de la reivindicació del proletariat, pel qual tant treballà.

En el segon aniversari del seu traspàs ens plau recordar-lo adreçant-li humilment, però devotament, la més viva i sentida recordança.

Noticiari

DEL 115.^È ANIVERSARI DEL NAIXEMENT DE PEP VENTURA.

Com els anys anteriors d'existència del Foment de la Sardana de Figueres, es va commemorar l'aniversari del naixement de Pep Ventura – el 115.^è aniversari – el dia 2 del corrent.

El C. D. del Foment acudí a la tomba d'En Pep Ventura per tal de fer ofrena d'una bellíssima corona de flors. Un cop dipositada la corona, el nostre company Joaquim Crumols, president de la nostra entitat, llegí les següents ratlles:

AMICS: En primer lloc dec donar-vos les més grans mercès en nom del Foment de la Sardana, per haver fet acte de presència en la diada ja tradicional de retre humil homenatge al propulsor de la sardana moderna, el malaguanyat Pep Ventura.

Fer-vos el comentari de la seva gran obra no és necessari, puix ja és a bastament coneguda de tots els empordanesos amants de la dansa nostrada, la més bella de totes les danses. La gràcia de la seva música no se l'enduu el temps, restarà eternament arrelada en nostres cors, puix no hi ha grans ni xics que no s'impressionin avui dia, encara, escoltant les notes melangioses de «Per tu ploro» i «Toc d'oració».

I és per això que avui, en commemorar-se el 115.^è aniversari del seu naixement, el Foment de la Sardana com un deure que es va imposar des de les primícies de la seva fundació, ve a ofrenar unes flors saturades de fervor patri envers el plorat mestre de la tenora. Però dec fer constar que aquest homenatge no és prou, mereix més encara, molt més; ens resta complir la promesa del monument que s'ha d'eregir a la seva memòria, per tal d'enaltir-lo més i més, i compensarem d'aquesta manera el molt que va fer perquè prosperés la nostra dansa, i per això amics, ens cal l'ajut moral i mate-

rial de tots els qui en sentir les seves tonades les parpelles se'ls han humitejat. Per tant, per a portar a cap aqueixa obra, que per a nosaltres degut als escassos mitjans de què disposem, representa una obra gegantina; necessitem que el Foment creixi, que tots hi col·laborem i hi portem el nostre granet de sorra, i realitzarem així aquest bell gest que ens farà dignes compatricis d'aquest gran home, tot cor i tendresa, i bastirem a la nostra aimada ciutat, d'un monument, perquè sigui mirall per a tothom, el saber honrar els seus fills predilectes.

Els amics assistents a l'acte escoltaren, en silenci, la lectura del president i s'emportaren amb ells l'esperança de veure realitzat, en un dia no massa llunyà, el monument que ha de perpetuar la memòria del malaguanyat compositor.

CALÇATS PAL·LAC

Sempre les darreres novetats
a preus econòmics i garantits

CARRER GALAN, 2

EL Consell Central de l'Associació del Magisteri Particular de Catalunya i Balears, tingué la gentilesa de convidar-nos a la conferència que el membre del Consell esmentat i delegat de la província de Girona, el conegut pedagog i amic nostre, En Llorenç Vives, donà el matí del dia 7 del que corre, al seu domicili social, (Rambla dels Estudis-12, pral., Barcelona), sota el tema: «Nova orientació en l'ensenyament del Càlcul. Utilitat de la gràfica a l'escola».

Agraïm sincerament l'invitació bo i celebrant el nou èxit que assolí el conferenciant amb la seva dissertació.

EL nostre amic i soci d'aquest Foment, En Joan Salleres, ens comunica el trasllat del seu domicili i despatx al carrer de Primfilat 12 (darrera la Biblioteca Popular).
Agraïm la finesa.

Com a homes, com a catalans i com a sardanistes, protestem enèrgicament del crim comès a Barcelona, (plaça d'Espanya), per alguns éssers vils, a l'infant de dotze anys, la nena Cabré, que dansava innocentment les sardanes que allí es tocaven.

SEGONS estat de comptes presentat pel Tresorer, el dia 1 del corrent, tenim en caixa pessetes 679'50.

Els comprovants estan a disposició dels senyors socis.

PEL MONUMENT A PEP VENTURA:

Hem rebut de la Joventut Sardanista de Calella la quantitat de pessetes 124'15, recaptades en un festival celebrat amb aquest fi. Aquestes pessetes, com totes les provinents d'aquesta mena de festivals, les hem ingressat a la Caixa d'Estalvis.

Agraïts ben sincerament dels amics de la Joventut Sardanista de Calella.

CALÇATS PALLAC

sempre les darreres novetats
a preus econòmics i garantits.

Carrer Galan, 2

PER A LA NOSTA BIBLIOTECA:

Hem ingressat a la biblioteca del Foment el llibre:

«Una mena d'amor» per C. A. Jordana.
Aquest llibre és de la col·lecció «A tot vent» (Edicions Proa).

PER AL NOSTRE ARXIU:

Gentilment hem estat obsequiats amb una nova sardana per a cobla del mestre compositor Josep Solà, la qual passa al nostre arxiu a augmentar la llista, ja una mica nombrosa, de les que hi tenim.

Agraïm afectuosament al senyor Solà la seva donació, bo i esperant poder-la conèixer aviat en una propera audició.

PROGRAMES I PUBLICACIONS

REBUDES:

Butlletí de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

«Mai Enrera», Butlletí del Club Excursionista de Gràcia.

«El Nostre Ideal», portantveu de l'Agrupació Sardanista de Vic.

«Portantveu del Foment de la Sardana» de Ripoll.

«Estel Pairal», portantveu del Foment de la Sardana de Banyoles.

«Fulla Sardanística», de Sant Feliu de Guíxols.

Agrupació Sardanista de Sant Gervasi (programa-portantveu).

«La Nova Catalunya», de La Havana.

Butlletí del Foment de la Sardana l'«Harmonia», de Tarragona.

«Nostra Dansa», portantveu del Foment de la Sardana de Barcelona.

Portantveu del Grup Excursionista «Perla» de Barcelona.

«Gaceta Musical» Revista Professional.

Butlletí de l'Ateneu Republicà de Gràcia.

Butlletí de l'Orfeó de Sans.

Arts Gràfiques TRAYTER, Cervantes, 13, Figueras

Noies, Nois: Per postals, a la

Llibreria Batllósera

Galan, 3

Figueres

FARMACIA NOVA I LABORATORI

DE

JOAN XIRAU

Insal·lats d'acord amb les més modernes exigències. Medicaments puríssims. Dipòsi d'específics. Anàlisis clínics.

Avinguda de la República, n.º 18

FIGUERES

NOVETATS PER A SENYORA

PERE JUANOLA

GIRONA, 24

FIGUERES

Aquesta casa rep continuament les

últimes novetats que imposa la moda

P R E U F I X E